

טל אליעזר (קליין)

נולד ב-1925 בתל אביב

התגייס לפלמ"ח ב-1943

הצטרף לפל"ם ב-1944

ה ע ס נ ה ר י ע ' 0

אביב וכן לאגודת צופי-הים שפעלו ממערון שנמצא על גדות נחל הירקון.

צופי-הים היתה תנועת נוער ימית שמטרתה היתה לחנך בני-נוער להכרת הים ולהכשירם לתפעל כלי שיט קטנים, בעיקר סירות משוטים ומפרש. בשבתות, כאשר מצב הים איפשר זאת, היינו יוצאים משפך הירקון לים ומשייטים לאורך החופים בסירות המפרש של האגודה.

חורף 1941 היה מאד משמעותי להתפתחותי העתידית. בחורף זה החלו באימוני ים וחבלה קבוצת אנשי "הגנה", שלימים כונתה "הכ"ג". אימונים אלו התקיימו בתאום עם הצבא הבריטי ונועדו להכשיר יחידה מיוחדת לפעולה בעורף הכוחות הגרמניים ובני בריתם במזרח התיכון. בסיס היחידה היה בגני התערוכה בצפון תל-אביב, כמתקן שאיכלס בעבר את יריד המזרח, וגבל בנחל הירקון. חלק מהאימונים הימיים התקיים בנחל הירקון ובעיקר בלילה. הילה של חשיבות וסוד עטפה פעילות זו אבל היא לא נעלמה מעיניהם הסקרניות של צופי-הים הצעירים. מפה לאוזן עברו שמועות בדבר מבצעים חשובים ומיוחדים שהיחידה עתידה לבצע. האמת ניתנת להאמר, שמלבד העובדה שבין אנשי היחידה היו כאלה שפעלו בעבר בהבאת ספינות מעפילים ארצה, לא ידענו דבר ממשי. את הרמיון היוצר של צעירי צופי-הים, ובכלל זה שלי, לא ניתן היה לחסום והועלו השערות שונות על משמעות יחידה זו ותפקידה כמערך ה"הגנה". מחשבות שלא היה להן כל אחיזה במציאות אבל בלי ספק השאירו בנו את רישומם והשפיעו על דרכינו ובחירתנו בשנים שיבואו.

בשנים 1939-1943, מלחמת העולם בשיאה, עבדתי כפועל במסגריה שייצרה "פתיליות", אצל קבלן צבע שדאג לנקות ולצבוע מוקשים עשויים מתכת עבור הצבא הבריטי ובמפעלים אחרים. לבסוף, בהמלצת רב-החובל ליברמן, שהיה קפיטן נמל תל-אביב וראש תנועת צופי-הים, נתקבלתי לעבודה בספינת הדייג "התקוה" שנבנתה במספנה ליד הנמל. עבדתי בהתקנתה לספינת דייג מכמורת ולאחר מכן כדייג זוט ולא מנוסה כעמיתי המבוגרים. בימי מלחמה אלו שרר מחסור בדגים ובחלבונים מן החי בכלל, ומחירי הדגה היו סבירים והספיקו כדי לקיים את צוות

סבא של אמי, אליהו גלזר, עלה לארץ ישראל מהעירייה קופישוק (ליד וילנא, ליטא) בשנת 1891 והתיישב ברחובות שנוסדה שנה אחת קודם לכן. מאז צאצאיו חיים בארץ. אבי, משה קליין, יליד ורשה (פולין) עלה לארץ ישראל בשנת 1912. לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה (1914). כאשר היתה סכנה שהוא יגוייס לצבא הטורקי, עזב את הארץ והגיע לארצות הברית של אמריקה, שם לאחר שהיה של כשלוש שנים ולקראת סיום המלחמה, התגייס לגדוד העברי "האמריקני" (גדוד 39) שהועבר ללחימה לארץ ישראל. בשנת 1919 פורקו הגדודים העבריים ואבי החליט להישאר בארץ. זו היתה עלייתו השניה לארץ ישראל.

עיסוקה של משפחת סבי (זינדל קליין) בורשה היה בתחום הכובענות - ייצור ושיוק - והם המשיכו בכך גם לאחר שהצטרפו לאבי בירושלים בשנת 1921 שם הקימו במשותף (סבי, אבי וכמה מאחיותיו) עסק שפעל בהצלחה במשך שנים רבות. אולם השותפות עם אבי לא האריכה ימים, היא התפרקה בראשית דרכה, והוא ובני ביתו (אימי ואחי) עזבו ליפו ואחר-כך לתל-אביב שם ייסד ופיתח באופן עצמאי את עיסוקו בכובענות. בשנת 1925 היה לי הכבוד להיולד בעיר זו.

עסקיו של אבי בתחום הכובענות התרחבו והתבססו והמשפחה ניהלה אורח חיים המשקף נאמנה את סגנון החיים של המעמד הבינוני בראשית שנות ה-30 בתל-אביב. איכות חיים זו התפוגגה כאשר החל משנת 1936 ועד 1939 פתחו תושבי הארץ הערבים בהתפרעויות והתקפות נגד הישוב היהודי. במקומות רבים בארץ הקשר האישי והמסחרי בין שתי אוכלוסיות אלו הצטמצם מאד ומגזרים כלכליים רבים נפגעו, וכך קרה גם לעסקיו של אבי. חלק ניכר מלקוחותיו, בעיקר נשים נוצריות מעיר יפו, פסקו לרכוש מוצרים בחנויותיו, הכנסתו הדרדרה, הוא נקלע למצוקה כספית ולבסוף הגיע לפשיטת רגל. התוצאה המעשית עבורי היתה שמשום מצוקה זו לא נשלחתי לבית ספר תיכון ובמקום זאת התחלתי את חיי כפועל.

במקביל לעבודתי כפועל וכנראה כפיצוי על העדר קשר חברתי עם בני גילי, שבדרך כלל נוצר במסגרת בית הספר התיכון, הצטרפתי ביוזמתי לתנועת צופי הקהילה בתל-

עובדי הספינה למרות השלל הזעום של צידה. בספינה זו עברתי עד להתגייסותי לפלמ"ח (אוגוסט 1943).

התגייסות לפלמ"ח והצטרפות לפלי"ם

מחזור 1943 של תנועת הצופים בארץ ישראל קיבל החלטה לשלוח שלישי מחבריו לפלמ"ח כמחלקה מיוחדת. הצטרפתי לקבוצה זו שהיוותה את מחלקת "הצופים" בפלוגה ד' של הפלמ"ח והבסיס הראשון שלה היה בקיבוץ רמת-הכובש. כאן עברנו את המבחן הראשון שלנו כאנשי פלמ"ח. כחלק ממאמצייה של המשטרה הבריטית לגלות נשק בישוים יהודים ערכו המשטרה והצבא הבריטיים חיפוש נרחב בקיבוץ רמת-הכובש (16.11.1943). מוקד החיפוש היה מחנה הפלמ"ח אבל גם מקומות "חשודים" אחרים בקיבוץ נבדקו על ידם. במהלך החיפוש גילו חברי המשק ואנשי הפלמ"ח התנגדות נמרצת ואחד מחברי הקיבוץ נהרג במאבק זה ומרבית אנשי הפלמ"ח נאסרו. בסופו של יום לא גילו הבריטים דבר משמעותי והם עזבו את המקום. לאחר זמן קצר בכלא שוחררו גם האסירים. לא הייתי בין האסירים ויכולתי להשתתף בשיקום המחנה שלנו שנהרס עד היסוד. תקופה קצרה לאחר החיפוש הועברה המחלקה לקיבוץ "מעוז" בעמק בית-שאן, שם חידשה את פעילותה ואימוניה. במעוז הגיעתני הידיעה על הקמת מחלקה ימית בפלמ"ח. סוף-סוף ניתן מוצא למאווים הכמוסים שלי לפעולה במסגרת יחידה ימית. הגשתי מיד בקשת העברה ליחידה זו וביום גשום בראשית 1944 התייצבתי בפני זלמן פרח שהיה המפקד הראשון של "המחלקה הימית" שבסיסה אז היה במחנה של קיבוץ שדות-ים בקרית חיים.

תפקידים בפלי"ם ובשרות ההעפלה 1943-1948

אוגוסט 1943: גיוס לפלמ"ח במסגרת מחלקת צופים ששולבה בפלוגה ד' ומוקמה בקיבוץ רמת-הכובש. ראשית 1944: התנדבות למחלקה הימית שזה מקרוב הוקמה ובסיסה היה במחנה קיבוץ "שדות ים" בקרית חיים. עבודה בנמל חיפה ובדיג בקיבוץ "עין הים" ליד עתלית. מרץ-יוני 1944: חניך בקורס מפקדי סירות מס' 3 בקיסריה. מפקד הקורס דב מגן (ברצ'יק). קיץ 1944: מפקד קורסים ימיים קצרים 10 ימים כל אחד - בהם התאמנו מחלקות פלמ"ח שונות במטרה להכשירן לסייע בהורדת מעפילים בחופים (יתרן שקורסים אלה התקיימו בקיץ 1945). אפריל יולי 1945: מפקד קורס מפקדי סירות מס' 4 בקיסריה. בהתחלה היה אברהם זכאי מפקד הקורס (מרץ 1945). באפריל התמנה אברהם זכאי למפקד הראשון של הפלוגה הימית ואנוכי נתמנית למפקד הקורס. ספטמבר 1945: מפקד ומדריך ראשי בקורס השתלמות למדריכים. החניכים נבחרו מבין בוגרי קורס מפקדי סירות מס' 4.

אוגוסט-אוקטובר 1945: השתתפות בהורדת העולים מספינות המעפילים הראשונות שהגיעו ארצה - "דלין", "נתן א'", "גבריאלה" בחוף קיסריה; "פיטרו א'" "נתן ב'" - בחוף שפיים.

אוקטובר 1945 - מרץ 1946: מפקד וחניך בקורס חובלים מס' 2. הבסיס היה בקיבוץ יגור. הלימודים בבית הספר הימי בחיפה. מורי הקורס: קפטמן שיינמן, שמואל טנקוס ומורים מביה"ס המקצועי "בשמת" שלייד הטכניון.

7 למרץ 1946: יציאה לוונציה (איטליה) למשימות ההעפלה באיטליה. בקבוצה היו גם דב מגן (ברצ'יק) ופטר הופמן. מרץ-אפריל 1946: אחראי על מחנה המעפילים במג'נטה שלייד מילנו. המחנה שימש מחסן מרכזי למזון, דלק, שמיכות וציוד אחר עבור ספינות המעפילים וכן הוסתר בו נשק רב להעברה ארצה.

מאי 1946: מפקד ספינת המעפילים "דב הוד" במסעה ארצה. המעפילים הורשו להיכנס ארצה ברשיון הבריטים. ההפלגה נממל לה-ספציה. החזרה לאיטליה בספינה "אליהו גולומב" שמעפיליה אף הם הורשו להיכנס ארצה.

יולי 1946: השתתפות בהכנת אוניית המעפילים "יאשיהו וג'ורד" ובהעלאת המעפילים לאוניה בחוף 'אדרו' ליד סבונה.

אוגוסט 1946: מפקד ספינת המעפילים "כתריאל יפה". אלחוטאית - איה מאיר (פינקרפלד). יציאה מבוקה דה מגרה מדרום ללה-ספציה.

18.8.46: חבלה באוניית הגירוש הבריטית "אמפייר הייורד" בנמל חיפה. תאור ההפלגה, ההתנגדות לגירוש המעפילים והחבלה באוניית הגירוש נמצא ב"ספר הפלמ"ח", כרך א' עמודים 688-691. בארגון ההתנגדות לגירוש ובפעולת החבלה באוניית הגירוש הבריטית השתתף גם זלמן פרח שהגיע לספינה במפרץ חיפה מחופש כסבל יחד עם המזון שסופק למעפילים ע"י הסוכנות היהודית באישור השלטונות הבריטיים.

המעפילים שגורשו, ובתוכם המלווים, שוכנו במחנה המעצר מס' 60 ליד העיר פמגוסטה בקפריסין.

ספטמבר 1946: בריחה ממחנה המעצר בקפריסין והפלגה ליוון בספינה שנשכרה ע"י המוסד לעליה ב'. ההפלגה מרציף ליד נמל לימסול. בקבוצת הבריחה 8 מלווים וימאי יווני אחד. הספינה נעצרה על ידי כלי שיט של משמר החופים היווני ליד כף סוניאון בכניסה למפרץ פיראוס. כל הקבוצה הוחזקה בבית מעצר של משטרת פיראוס. בהתערבות אנשי המוסד לעליה ב' ביוון שוחררו המלווים לאחר כחודש ימים.

נובמבר 1946: בריחה בספינה שכורה (כל 8 המלווים) מיוון לאיטליה ונחיתה ליד סנטה מריה דה לאוקה.

ינואר-יולי 1947: מפקד הימאים והמלווים באיטליה ואחראי על הפעולות להעלאת המעפילים לספינות בחופי היציאה. המינוי ע"י מפקד הפלמ"ח יגאל אלון ויהודה ארזי

במסגרת זו: השתתפות בפעולות לפריצת הדרך לנגב כמבצעי "עשרת הימים" הקרב על הכפר בית-עפה, מזרחית לקיבוץ נגבה.

ספטמבר 1948: ראש המחלקה לתכנון קרבי במפקדת חיל הים. בכלל זה אחריות ל:

- תכנון הערכות חיל הים במבצע "יואב" (15-23 לאוקטובר 1948).

- תכנון (יחד עם אנשי "השחר") של מבצע "דוד" (חבלה באונייה איגריס" בנמל בירות - 29-30 בנובמבר 1948).

- גיבוש אסטרטגיה ותכנון הערכות חיל הים במבצע "חורב" (22 דצמבר 1948 - 8 ינואר 1949).

נובמבר 1949: שחרור מצה"ל בדרגת רב-סרן.

1955: "שנת שירות" בחיל הים בתפקיד קצין מבצעים באח"י "מבטח".

אוקטובר 1956: השתתפות במבצע סיני במסגרת שירות מילואים בתפקיד סגן מפקד אח"י "מבטח" במסעה מחיפה לאילת הדרך כף התקווה הטובה.

המעבר לחיים אזרחיים ופעילות אקדמית

לאחר סיום שירותי הצבאי בחיל-הים (נובמבר 1949) פנית

ללימודים אקדמיים וקיבלתי שלושה

תוארים של האוניברסיטה העברית

בירושלים בתחום מדעי החיים

(B.Sc., M.Sc., Ph. D.)

בשנת 1967 מינתה אותי הממשלה

למנהל "המועצה הלאומית למחקר

פיתוח" ושימשתי בתפקיד זה

שלוש-עשרה שנים. בכלל זה

שימשתי יו"ר ועדת המדענים

הראשיים למשרדי הממשלה. יו"ר

מועצת המנהלים של "המרכז הבין-

תחומי לניתוח וחזוי טכנולוגי" וכן

יו"ר מועצת המנהלים של "החברה

לחקר ימים ואגמים".

בין השנים 84-1980 הייתי שנה אחת

עמית מחקר במכון לניתוח מערכות ומחקר חדשנות

בגרמניה ושלוש שנים יועץ למדע וטכנולוגיה בבנק הבין

אמריקאי לפיתוח בווישינגטון (Inter American

Development Bank, Washington, DC).

מלבד הספר של "מבצעי חיל הים במלחמת הקוממיות"

(5), אותו כתבתי לפרנסתי בתקופת היותי סטודנט

באוניברסיטה בירושלים, פרסמתי מאמרים על מדיניות

מדע וטכנולוגיה בישראל ובמדינות אמריקה הלטינית והנני

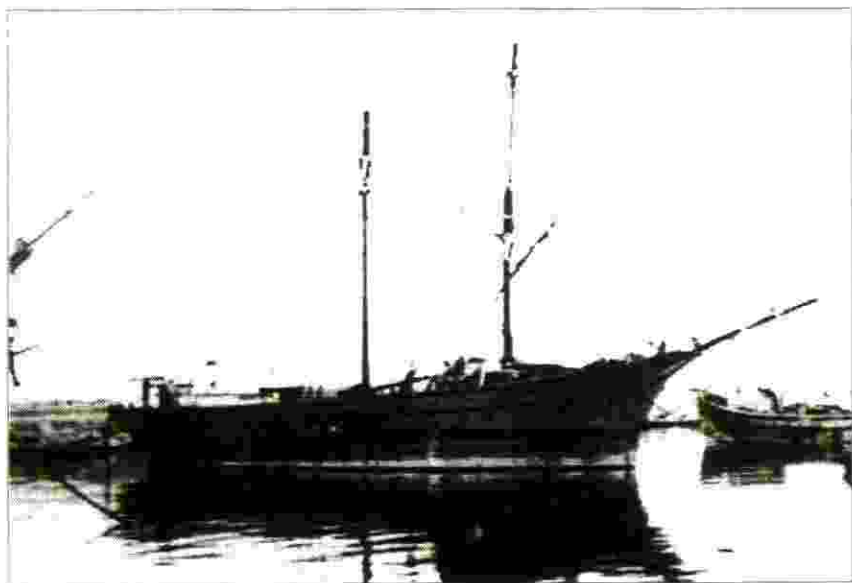
העורך של ספר באנגלית על מדיניות מדע ופיתוח (Science

Policy and Development).

הממונה על פעולות ההעפלה באיטליה. במסגרת תפקידי זה הייתי אחראי להעלאת המעפילים לספינות הבאות: "חיים ארלוזורוב" - כמחצית מהמעפילים באוניה זו הועלו במטא-מונטו שבמפרץ טרנטו, איטליה. "שבתאי לוזינסקי" - מקום היציאה: מטא פונטו. "מולדת" - מקום היציאה: מטא פונטו. "שאר ישוב" - מקום היציאה בוליאסקו ("הארמון") ליד גנואה. "התקוה" - מקום היציאה בוליאסקו (הארמון) ליד גנואה. "מורדי הגיטאות" - מקום היציאה מולה דה בארי, ליד בארי בדרום מזרח איטליה.

יולי 1947: מפקד ספינת המעפילים "י"ד חללי גשר א-זיב". העלאת המעפילים היתה במיליארינו, מדרום לעיר ליבורנו. האלחוטאי - יצחק ברויאר. מלווים נוספים - שלום דוליצקי, אורי הורביץ, זאב פז. הספינה נתפסה ליד חופי הארץ ע"י משחתת בריטית.

לא היתה התנגדות לגירוש בגלל המבנה העילי הרעוע של הספינה שהיה חשש שיתמוטט וכן משום המספר הרב של נשים הרות וילדים שהיו בספינה. המעפילים גורשו לקפריסין והמלווים, בהתאם להוראות, חמקו בנמל חיפה. מרץ 1948: הצטרפות לחיל הים עם היווסדו.

ספינת המעפילים "כתריאל יפה"

תפקידים בחיל הים במלחמת העצמאות 1948/49.

מרץ 1948: הצטרפות לחיל הים מהפלי"ם.

מרץ-אפריל 1948: סיוע בארגון מטח חיל הים, בהעברת יחידות הפלי"ם לחיל ובגיוס כח אדם חדש.

מאי-יוני 1948: המפקד הימי של הכח שנועד לנחות מצפון לעיר הלבנונית צור במטרה לפוצץ את הגשרים על נהר הליטני. הפעולה בוטלה ברגע האחרון לפני היציאה.

יולי 1948: המפקד הימי של יחידת הנחיתה בחיל הים.